

بودجه عمرانی و عدم استقراض از بانک مرکزی، شاخص‌های کلان اقتصادی هم وضعیت مناسب‌تری دارند. میانگین رشد اقتصادی در دو دولت گذشته ۰/۴ درصد یعنی در حدود صفر بوده و این رقم در دولت سیزدهم به مرز ۴ درصد رسیده است. در ۴ سال دولت قبل متوسط رشد تشکیل سرمایه منفی بوده یعنی تشکیل سرمایه حتی نتوانسته جبران کننده استهلاک سرمایه باشد. ازسوی دیگر در پایان دولت قبل مرگ روزانه ۷۰۰ نفر بر اثر کرونا موجب تعطیلی بسیاری از مشاغل شده بود به‌طوری‌که در سال ۱۳۹۹ نه تنها شغل جدیدی ایجاد نشد بلکه بیش از یک میلیون و ۲۱ هزار شغل هم از دست رفت. اما با تمرکز دولت سیزدهم بر ایجاد اشتغال از یک سو و کنترل کرونا با اجرای واکسیناسیون از سوی دیگر در سال ۱۴۰۰ بیش از ۱۷۸ هزار شغل ایجاد شد که در اثر آن نرخ بیکاری از ۹/۶ درصد در سال ۱۳۹۹ به ۹/۲ درصد در سال ۱۴۰۰ کاهش پیدا کرد.

مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی ۸۰ هزارمیلیارد تومان کم شد

علاوه بر تسویه تنخواه بانک مرکزی در سال گذشته، خالص مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی هم ۸۰۰ هزار میلیارد ریال کاهش پیدا کرد. در اثر انضباط بودجه‌ای و عدم استفاده از منابع بانک مرکزی، پایه پولی در شش ماهه دوم سال ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه سال قبل ۳/۹ درصد کاهش پیدا کرد و نقدینگی هم در این مدت ۲ درصد کمتر شد تا در مجموع سطح عمومی قیمت‌ها ۷/۶ درصد کمتر شود.

این درحالی است که میزان نقدینگی در دوره هشت ساله قبل بیش از هشت برابر و تورم حدود ۵۰ درصدی به مردم تحمیل شده بود؛ البته همچنان سهم بی‌نظمی بانک‌ها از رشد نقدینگی بالا است که دولت و بانک مرکزی برای کاهش اضافه برداشت بانک‌ها هم در سال جاری برنامه مدونی دارند به طوری که اضافه برداشت بانک‌ها از بانک مرکزی در دو ماه نخست امسال نسبت به مدت مشابه سال قبل تقریباً نصف شده است.

اگرچه اقدامات اساسی دولت در زمینه اصلاح روند تخصیص یارانه کالاهای اساسی از یک سو و افزایش شدید قیمت کالاهای اساسی و نهاده‌های وارداتی در سطح جهان در ابتدای سال ۱۴۰۱ موجب رشد قیمت‌ها شده اما با انضباط دقیق بودجه‌ای و نظارت بهتر بر رفتار بانک‌ها به ریشه‌های اصلی ایجاد تورم کنترل خواهد شد.

فشار ناشی از یک دوره رکود طولانی و رشد اقتصادی نزدیک به صفر و تورم ۵۰ درصدی، کاهش سرمایه‌گذاری، تأمین هزینه‌های جاری از طریق منابع بانک مرکزی و چاپ پول؛ کاهش اشتغال و متغیرهای دیگر قطعاً زندگی مردم را تحت تأثیر منفی قرار داده اما روند شاخص‌های کلان اقتصادی و شاخص‌های بودجه نشان می‌دهد دولت در مسیر حل این مشکلات حرکت می‌کند. اگرچه هیچ اقتصاددان و یا کارشناسی انتظار حل معضلات تلنبار

دولت سیزدهم در سال ۱۴۰۰ بالاترین رشد سالانه پرداخت‌های عمرانی در دو دهه اخیر را ثبت کرد. برهمن اساس، پرداخت‌های عمرانی در سال ۱۴۰۰ به بیش از ۱۳۶ هزار میلیارد تومان رسید که ۷۶ درصد بیشتر از رقم سال ۱۳۹۹ بود. افزایش ۷۶ درصدی پرداخت‌های عمرانی در یک سال، در ۲۰ سال اخیر بی‌سابقه بوده است

شده هشت ساله را کمتر از یکسال ندارد اما دولت در همین مدت اقدامات اساسی را برای حل ریشه‌ای مشکلات اقتصادی انجام داده است.

رکورد بودجه عمرانی در ۲ دهه اخیر شکسته شد

دولت سیزدهم در سال ۱۴۰۰ بالاترین رشد سالانه پرداخت‌های عمرانی در دو دهه اخیر را ثبت کرد. برهمن اساس، پرداخت‌های عمرانی در سال ۱۴۰۰ به بیش از ۱۳۶ هزار میلیارد تومان رسید که ۷۶ درصد بیشتر از رقم سال ۱۳۹۹ بود. افزایش ۷۶ درصدی پرداخت‌های عمرانی در یک سال، در ۲۰ سال اخیر بی‌سابقه بوده است. این در حالی است که در هشت سال دولت قبل، طی ۲ سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۴ رشد سالانه پرداخت‌های عمرانی منفی شده بود. ازسوی دیگر، متوسط سالانه پرداخت‌های عمرانی دولت گذشته ۴۱/۴ هزار میلیارد تومان و مجموع ۸ سال آن دولت، ۳۳۱ هزار میلیارد تومان بود. این درحالی است که عمده تخصیص بودجه عمرانی سال ۱۴۰۰ پس از روی کار آمدن دولت رئیسی انجام گرفت. درنهایت، در سال ۱۴۰۰ بیش از مجموع دو سال آخر دولت قبل، بودجه عمرانی پرداخت شد.

ویژگی‌های نخستین بودجه دولت سیزدهم

درمجموع نخستین بودجه دولت سیزدهم برای سال جاری دارای چهار ویژگی اصلی است که دربخشنامه بودجه ۱۴۰۱ نیز برآنها تأکید شده است. برهمن اساس، در تدوین بودجه سال آینده چهار محور «رشد اقتصادی با تمرکز بر ارتقای بهره‌وری»، «ثبات اقتصادی»، «عدالت‌محوری» و «تغییر ساختار بودجه و تأمین مالی اقتصاد» مورد تأکید قرار گرفته است.

در بودجه امسال دولت پیش از پرداختن به این رویکردها تصویری آسیب‌شناسانه از وضعیت اقتصاد کلان کشور نشان داده شده که بیانگر تدوین بودجه سال‌آینده با توجه

جدی به این آسیب‌ها است. همچنین، دو موضوع تحریم‌ها و کرونا و اثرات مخرب آنها بر اقتصاد کشور به عنوان منبع بخش زیادی از آسیب‌ها، چالش‌ها و مشکلات اقتصادی مورد تأکید قرار گرفته است.

کاهش رشد اقتصادی، کسری بودجه سنواتی و جبران آن از محل افزایش پایه پولی، کاهش ارزش پول ملی، افزایش مستمر نرخ ارز، نظام بودجهریزی ناکارآمد، افزایش ضریب جینی و بیشتر شدن شکاف طبقاتی و سایر مسائل و مشکلات ریز و درشت اقتصادی به عنوان مهم‌ترین آسیب‌های اقتصاد کشور معرفی شده و برای رفع و جبران این آسیب‌ها رویکردهای بودجه ۱۴۰۱ در چهار محور «رشد اقتصادی با تمرکز بر ارتقای بهره‌وری»، «ثبات اقتصادی»، «عدالت محوری» و «تغییر ساختار بودجه و تأمین مالی اقتصاد» ارائه شده است.

رشد اقتصادی و افزایش آن پیوسته مورد تأکید دولت آیت‌الله رئیسی قرار داشته و در این بخشنامه نیز بر محوریت آن در بودجه ۱۴۰۱ تأکید شده است به طوری که براساس اعلام سازمان برنامه و بودجه با برنامه‌ریزی می‌توان به رشد اقتصادی ۸ درصدی دست یافت.

این درحالی است که رشد اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۹ به قیمت پایه (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰) نسبت به سال قبل به ترتیب (با نفت) ۳/۶ درصد و (بدون نفت) ۲/۵ درصد بوده است. پیش‌بینی بانک جهانی نیز روند رشد اقتصادی تا سال ۲۰۲۴ را مثبت نشان می‌دهد. میزان رشد اقتصادی ایران برای سال‌های ۲۰۲۲، ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ به ترتیب ۲/۱، ۲/۲ و ۲/۳ درصد است.

بدین ترتیب با محور قرار گرفتن رشد اقتصادی در بودجه سال آینده انتظار می‌رود روند رو به افزایش رشد اقتصادی تداوم پیدا کند و به عدد مطلوب نزدیک شود. یکی از برنامه‌های دولت برای افزایش رشد اقتصادی کاهش ۱۵ درصدی مالیات بخش تولید تا سال ۱۴۰۴ است. مالیات بخشی از هزینه‌های تولید را شکل می‌دهد و کاهش ۱۵ درصدی آن کمک قابل توجهی به تولیدکنندگان است. با این حال به تنهایی برای رونق گرفتن تولید کافی نیست و ضروری است تدابیر مالیاتی با تلاش‌هایی برای بهبود فضای کسب و کار، افزایش بهره‌وری و مهم‌تر از همه کاهش هزینه‌های تولید از طریق کاهش و ثبات در بازار ارز همراه شود. همچنین، تکیه بر صادرات و درآمدهای ناشی از آن نیز در راستای جهت افزایش رشد اقتصادی از چشم دولت مردان دور نمانده است.

از سوی دیگر، رشد اقتصادی و رونق تولید در عرصه‌های مختلف اقتصاد کشور نیازمند پیش‌بینی‌پذیری بازارها و ثبات قیمت‌هاست. یکی از شاخص‌های اقتصاد کلان که می‌تواند این ثبات و پیش‌بینی‌پذیری را با تهدید مواجه کند کمیت و کیفیت نقدینگی است.

دولت هم باید رشد نقدینگی را کنترل کند و هم تورم را کاهش دهد. هر دو این موارد به سیاست‌های ارزی وابسته است. با وجود اینکه در صورت رفع تحریم‌ها کنترل تورم و رشد نقدینگی بسیار آسان‌تر خواهد بود، اما اصلاح نظام بانکی، انضباط مالی و نظارت همه‌جانبه بانک مرکزی بر بانک‌ها